

AASTA TIPUD PLUSSIDES JA MIINUSTES

"Ainus ja igavene elu" Linnateatris. Elmo Nüganen ja Indrek Sammul.

ANDRUS LAANSALU

Eesti teatri seisu saab kiita ainult südametunnistusega inimene. Ainus kindlalt garanteeritud kunstiline kvaliteet on turvalisus. Eesti teater lepib oma keskpärasusega nagu kodutu oma teki ja katuse eest käiva ajalehega, ta ei viitsi areneda.

Eksperimenteerimist peaaegu ei tunta. Ei ole aru saadud, et eksperiment ei tähenda mitte publikust eemaldumist, püüet tõi ligipääsmatusse intellektuaalsesse ja avangardlikku kõrgusse, vaid vastupidi, teatri toomist vaatajatele lähemale. Vanade ja koitanud tehnikate ja mõtteviiside maharaputamist. Sügavama, targema ja ilusama teatri loomist.

üksnes ja ainult teksti päritoluga. See on mõtlemisaines, ei enam. Aga möödavaatamist mittelubav mõtlemisaines.

ESTA TATRIK

Ka sel aastal toimis eesti teater kindlalt ja järeleproovitud. Neil, kel tavaliselt ikka õnnestub, olgu siis lavastamine, näitlemine või kujundamine. Õnnestus enam-vähem ka sel aastal. Neil, kel harjumuspäraselt välja ei tule... neil, noh, läks nagu muistegi. Eesti teatrimaastiku keskpärane soo kindlustas ja ehk isegi laiendas oma positsioone. Nagu kangelastetühi kaevikusõda. Või apteek. Teatrit võib muretult välja kirjutada nagu aspiriini,

"Peiarite õhtunäitus" Eesti Draamateatris. Andrus Vaarik ja 18. lennu tüdrukud.

ni, toime on teada ja järelmõjud ei üllata. Või siiski. "Arkaadia" kohta oleks ebaõiglane hea sõna ütlemata jätta. "Arkaadia" on pluss, suur tugev pluss. Mitte et "Arkaadia" päästaks maailma, et ta oleks vapustavalt uuenduslik või kuidagi eriliselt tänapäeva teater. Ta on lihtsalt hea, elamus. Kui sellest sõnast klišeeritud keskpärasus välja ajada. Ma olen valmis peaaegu ütleva: näha veel kord "Arkaadiat" ja ... Aga ei ütle. Igaks juhuks.

Üks elamus veel. Age Oks ja Toomas Edur "Uinuvas kaunitaris". Kinnitus sellele, et staarikvaliteet pole väljamõeldis ega kellegi kauge ja kättesaamatu pärusmaa seal, kus meid ei ole. Staar ei tule.

ta ilmub ja ühtäkki on. Nagu ilmutus. Vaieldamatu oma tões ja sünnipärasuses õiguses.

EESTI NÄITEMÄNGUAGENTUUR

Plussid
Näitekirjanike koolituse algus EMA kõrgemas lavakunstikoolis.

"Näidendivõistlus 1997".
Helvi Jürissoni Schilleri "Maria Stuarti" tõlge.

Linnateatri "Arkaadia" ja Draamateatri "Peiarite õhtunäitus".

Miinused
Meediakära Draamateatri "Hamleti" pärast.

aalsesse ja avangardlikku kõrgusse, vaid vastupidi, teatri toomist vaatajatele lähemale. Vanade ja koitanud tehnikate ja mõtteviiside maharaputamist. Sügavama, targema ja ilusama teatri loomist.

Ma ei väsi kordamast. Hea teatri alus on tugev tekst. Tänavapühkijad ja pudupoodnikud ei oska kirjutada. Nende tekste pole tarvis teatris näidata. Vanemuises tõlgib dirigent Kõlar "Xerxest", Draamateater võitleb Philip Ridley abitusega, Rakvere väntab ümber süžetut filmi transilvaania vananevast vereimejast. Ikka veel usutakse, et keskpärasus meelitab masse teatrisse. Selliselt foonilt ei ole Rohumaal ja Pedajasel vaja isegi mitte pingutada. Nad ületavad juba oma algselt ettekujutuselt konkurentideks ihkajaid sel määral, et mingit konkurentsi pole olemaski. Isegi nende ebaõnnestumised on eesti teatri tundraaastikul väljapaistvad ja tähelepanuväärsed. See on ebanormaalne olukord. See võib varsti tappa ka Rohumaa ja Pedajase. Sellisel foonil pole ohtu võimalik avastada. Jalakas ei jõua üksi kogu eesti teatrile õpetada, et video ei ole suur liikuv illustratsioon lava tagaseinal, vaid strateegia ja mõtteviis.

On põhjust oletada, et eesti rahvas armastab eesti algupärandeid. Lihtsa inimese ettekujutus teatrist on piiratud, aga sealjuures selge piirjoonega. Andres Lepiku lavastatud Kitzbergi "Kosjasõidule" andis publik hindeid – dramaturgia 5, lavastus 2. Publik ei suutnud näha nihet lavastuse ja teksti vahel, ei avastanud võimalust näha lavalolevas camp-manifestatsiooni. Publik austas hardalt tobedavõitu algupärandit.

Publik käivat hoolega vaatamas Merle Karusoo kuuldemängu "Kured läinud, kurjad ilmad". See kõik on kaugel teatrist, aga ta on oma. Ligi tuhat kakssada inimest voolas kokku Kasterpalu – Noormetsa viimasele Tammsaare-etendusele Vargamäel. Autod ummistasid tee. See oli teatri moodi teater, aga omamoodi lühikultuse tegi temast kardetavasti just algupärand. Madis Kõivu tekstid täidavad saalid pilgeni, hoolimata sellest, kui rasked ja intellektuaalsed nad ka poleks.

Pole võimalik seostada kvaliteeti vaadatavusega. Vaadatavus seostub siin

keskparane soo kindlustas ja enk isegi laiendas oma positsioone. Nagu kangelastetühi kaevikusõda. Või apteek. Teatrit võib muretult välja kirjutada nagu aspiriini-

Edur "Uinuvus kaunitaris". Kinnitus sellele, et staarikvaliteet pole väljamõeldis ega kellegi kauge ja kättesaamatu pärusmaa seal, kus meid ei ole. Staar ei tule.

"Pähklipureja" Inglise Rahvuslikus Balletis. Age Oks ja Toomas Edur.

Miinused Meediakära. Draamateatri "Hamleti" pärast.

"Näidendivõistlusel 1997" ei saanud talja anda esikohta.

PEETER JALAKAS

Sisulisest küljest tahaksin tervikuna esile tõsta Theatrumi tegevuse ja lavaka vanema kursuse senised ettevõtmised.

Korralduslikust küljest loen plussideks, et riik esmakordselt võttis toetada ka mitteriiklikke teatreid ja et väidetavalt saab Tallinn endale Vanalinnastuudio valmiva hoone näol külalissetenduste korraldamise kohta.

Samad asjad on ka miinused – toetus alternatiivsetele struktuuridele võiks ja peaks olema suurem. Juhul kui Vanalinnastuudio uues hoones on plaanis hakata korraldama külalissetendusi, on teater ilmselt sunnitud oma tegevuse lõpetama – repertuaariteatris regulaarselt külalissetendusi korraldada ei saa.

Miinuseks loen ka jätkuvat tendentsi, et mitmesugustel rahvusvahelistel teatri arenguga seotud ettevõtmistel, kus lõunanaabrid on pidanud vajalikuks osaleda ministeeriumi tasemel, on Eesti esindus juhuslik või puudub üldse.

PRIIT RAUD

Loomulikult on see subjektiivne, vaade oma mätta otsast. Minu mätas on eelkõige tants ja korralduslik pool. Samuti pole mul olnud mahti eriti jälgida Eesti *mainstreami* teatri arengut – riigiteatrites toimuv on minuni jõudnud väga ebakorrapäraselt.

Plussid

Teatrietenduste poole pealt on aasta elamus "Peeter ja Tõnu" von Krahli teatris. Samuti andis võimsa elamuse "NYYDI" festivali raames esietendunud kammerooper "Olivia meistrikläss".

Üldistades on positiivne, et mitteriiklikud teatri- ja tantsutrupid ikka veel leiavad entusiasmi tegutseda, vaatamata minimaalsele toetusele meie poolt – kui riik